Oponentský posudek na diplomovou práci Martina Štefka „Komunistická strana Československa a proces přestavby" (Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav politologie, 2010, 112 s. rukopisu)

V předložené diplomové práci si M. Štefek vytkl za cíl analyzovat a vyložit činnost Komunistické strany Československa v letech 1985-1989 a její reakci na proces přestavby iniciovaný v tehdejším Sovětském svazu M. S. Gorbačovem. Autor se v předkládaném textu zaměřil detailněji na poslední období existence nedemokratického režimu v Československu, konkrétně na vztah KSČ k reformní politice Komunistické strany SSSR. Cílem bylo především přiblížit poznání vnitřních mechanismů fungování KSČ, její vnitřní proměny pod vlivem politicky přestavby a také zasazení těchto poznatků do širšího teoretického rámce. Práce je rozdělena do pěti kapitol včetně historického úvodu a teoretizujícího shrnutí v závěru textu. Vlastní výklad a analýza je soustředěn ve třech částech, které jsou obsahem druhé až čtvrté kapitoly práce. První výkladová část nazvaná První fáze reformy (kapitola 2.) se zabývá politikou KSSS v letech 1985-1989, dále fungováním aparátu a nejvyšších politických orgánů KSČ a přípravami a jednáním XVII. sjezdu KSČ v roce 1986. Druhá výkladová pasáž pod názvem Druhá fáze reformy (kapitola 3.) se zabývá lednovým zasedání ÚV KSSS v roce 1987 a připravou některých reformních kroků na úrovni ÚV KSČ v roce 1987. Třetí výkladová pasáž pojmenovaná Třetí fáze reformy (kapitola 4.) je věnována dopadům reformy sovětského politického systému a významným kádrovým změnám na úrovni vysokých představitelů KSČ v letech 1987-1989. Poznatky, ke kterým autor dospěl, ukazují na výraznou dynamiku uvnitř KSČ, které měly významný dosah i do dalších oblastí veřejného a politického života. M Štefek zdařile dokumentoval, že téměř všechny podněty pro vypracování možných reforem přišly ze Sovětského svazu. Potvrdilo se zároveň, že KSČ nebyla schopna a také řada funkcionářů neměla zájem na zahájení skutečné reformy. Zdařile poukázal autor na důležité vnitřní posuny ve vnímání potřebnosti a pragmatického přijímání vnějších reformních podnětů. Připomněl, že v první části reformy sice komunističtí představitelé v Československu „novou politiku" SSSR sledovali, avšak vyjadřovali jí podporu zejména proto, že v první fázi skutečné změny neprobíhaly. V pozdější době byl vztah k reformě předurčen jednak s ohledem k veřejnému mínění, ale i s ohledem k postojům některých funkcionářů, kteří považovali, byť z různých pozic, za důležité zahájit reformní opatření zejména v ekonomice a v politickém systému, a také vzhledem k dalším proměnám v politice KSSS vůči zemím svého bloku. M. Štefek správně připomíná, že KSČ přesto zůstala v podstatě daleko za reformním procesem v SSSR, kdy nadále působil jako výrazný ideologický i mocenský limit otázka změny v hodnocení sovětské intervence v srpnu 1968 ze strany sovětských vůdců. Z hlediska hodnocení této etapy vývoje uvnitř KSČ, který byl provázen významnými proměnami nálad a postojů ve společnosti ve druhé polovině 80.

letech, lze pak chápat tuto fázi v souladu s autorovým zhodnocením jako specifickou etapu v rámci období tzv. normalizace.

Práci M. Štefka považuji za původní a dobře promyšlenou. Chronologické řazení a obsahová a logická návaznost jednotlivých kapitol pak umožnily autorovi udržet výklad nejednoduchého tématu v sevřené podobě a předložit analyzující vysvětlení tohoto svébytného úseku československé politiky i specifické kapitoly politického myšlení zároveň v přehledné a srozumitelné formě. Za důležité lze považovat, že autor poukázal ve své práci na potřebnost dalšího politologického studia problematiky období přestavby v tehdejším Československu, a že připomněl výraznou tématickou šíři této problematiky.

K práci mám jednu otázku. Zda lze na základě dosavadních poznatků blíže doložit, jak reagovaly na sledované záměry či postoje vedení KSČ nižší stranické orgány a členská základna?

Diplomová práce Martina Štefka svůj cíl splnila. Na základě studia literatury a dobových materiálů autor přínosně prohloubil a rozšířil poznání o politice KSČ v době přestavby ve druhé polovině 80. let 20. století. Autor prokázal, že umí samostatně pracovat s pramenným materiálem a s literaturou, a že je schopen syntetizovat dosavadní poznatky a orientovat se v dané problematice.

Předkládaná diplomová práce Martina Štefka „Komunistická strana Československa a proces přestavby" svým zpracováním a obsahem splňuje požadovaná kriteria, a proto ji **doporučuji** k obhajobě a hodnotím ji stupněm **v ý b o r n ý .**

Jiří Kocian

Doc. PhDr. Jiří Kocian, CSc., v.r.
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.

V Praze 14. května 2010